

Umývať triedený odpad je

Množstvo vytriedeného odpadu na Slovensku rastie

Ako sa financuje zber triedeného odpadu a prečo sa v obciach na Slovensku triedi rôznymi spôsobmi, vysvetľuje v rozhovore KATARÍNA KRETTTER, riaditeľka komunikácie organizácie zodpovednosti výrobcov (OZV) ENVI – PAK.

Ludia sa často sťažujú, že majú kontajnery na triedený odpad ďaleko, prípadne že kontajnery alebo vrecia zberová spoločnosť neodváža dostatočne často. Kto rozhodne o tom, ako sa bude v danej obci alebo meste triediť?

Dostupnosť kontajnerov je veľkou témou. Platí, že chceme mať kontajner čo najbližšie k domu, keď chceme niečo vyhodit. Zároveň ho chceme mať čo najďalej, ak tam ide vyniesť niečo sused a ešte ďalej, keď ráno príde auto zberovej spoločnosti odpad vyviezť. Násť dochádzkovú vzdialenosť ku kontajnerom, ktorá by vyhovovala všetkým, je preto veľmi náročné. Každý kontajner v meste v podstate zaberá jedno parkovacie miesto. V mnohých mestách a obciach je preto praktickejší vrecový zber odpadu. Zároveň nie vždy platí, že viac je lepšie. Triedený zber financujú výrobcovia, čo sa veľmi dobre počúva, lebo to vyvoláva pocit, že to sú cudzie peniaze, ktoré sa nás netýkajú. Výrobcovia však pochopiteľne, svoje náklady premietnu do ceny tovaru. Ak budú náklady výrobcu na obaly a ich triedenie rásť, premietne sa to v cene daného výrobku, a teda aj v našich peňaženkách.

Otázka počtu a rozmiestnenia kontajnerov teda nie je úplne v kompetencii obce?

Dôležité je hľadať efektívny spôsob. Peniaze na zber, prevoz a recykláciu triedeného odpadu nie sú imaginárne peniaze. Sú to reálne peniaze, ktoré platíme my všetci kúpou výrobkov. Ak by sa neefektívne zvyšovali náklady na triedený odpad, odrazí sa to v cenách tovarov. V prípade úplnej krajnosti – „kontajner do každej rodiny“ by ceny narástli naozaj neúmerne. Ľudia triedia oveľa viac ako kedysi, ale mnohí stále prístupujú k triedeniu nezodpovedne. Nestláčajú plastové fľaše, nerozoberajú škatule.

Správne „naplnený“ kontajner by sa mohol teda odvázať menej často?

Niekedy sa kontajner javí plný, pritom je poloprázdny. Sťažujeme sa, že zberová spoločnosť nechodí dosť často, niektoré kontajnery doslova kypia. Lenže to je väčšinou len očný klam. Keby sme všetky plasty a škatule popučili, tak by sme videli, že kontajnery sú takmer prázdne. Ak by sme to všetci robili poriadne, stačilo by odpad odvázať dokonca menej často ako teraz. Z peňazí výrobcov sa financuje každá jedna jazda smetiarskeho auta, ktoré zväzva triedený odpad. Čím viac vzduchu v kontajneri, tým vyššie náklady na odvoz. Robili sme pokus, ktorého výsledok je úplne evidentný: 200 nestlačených fliaš zaberie v kontajneri toľko miesta ako 733 stlačených fliaš.

Vrecový systém považujú niektorí ľudia za menejcenný a dožadujú sa kontajnerov. Je to naozaj tak?

Žiadny z týchto dvoch spôsobov nie je lepší alebo horší. Vrecový

system je z hľadiska dochádzkovej vzdialenosti pohodlnejší. Máte vrecia doma, nemusíte nikam chodiť. Na druhej strane, v byte nie je vždy jednoduché vrecia s odpadom skladovať. Niektorí argumentujú tým, že keby mali kontajner, nemuseli by chodiť zberové autá tak často. Lenže ekologická záťaž na životné prostredie pri výrobe kontajnera a jeho dovoze je pomerne vysoká, okrem toho kontajner nemôže vyviezť hocijaké auto. Pri porovnaní vrecového a kontajnerového triedenia dospejeme k tomu, že ekologická stopa alebo environmentálny prínos sú vyrovnané.

Často sa stretávame s argumentom, načo mám triediť odpad, keď platím za smeti. Ľudia netušia, že zber triedeného odpadu nie je financovaný z poplatkov, ktoré odvádzame do rozpočtu obce?

Od júla 2016 financujú triedený zber v obciach výlučne výrobcovia. Za odpad, ktorý skončí nevytriedený v čiernom kontajneri, a za biologicky rozložiteľný odpad platia občania. Všetko, čo je správne roztriedené vo farebných kontajneroch alebo vo vreciach, platia organizácie zodpovednosti výrobcov (OZV) z financií výrobcov. Tí sú zodpovední za všetky

obaly, ktoré vyprodukujú, aj po ich životnosti. A keďže nie je reálne, aby chodili po celom Slovensku a z odpadu vyberali svoj plast, papier, sklo a nápojové kartóny, platia organizáciám zodpovednosti výrobcov. Tie im plnia povinnosti tým, že financujú triedený zber v obciach, s ktorými majú uzatvorené zmluvy.

Niektoré obce, aj keď je ich veľmi málo, zaviedli systém „koľko zmesového odpadu vyprodukuješ, toľko zaplatíš“. Je toto rozhodnutie výlučne v kompetencii obce?

Je to na rozhodnutí obce. Tento spôsob zberu je motivujúci, keďže ľudia vidia, koľko vyprodukujú nevytriedeného odpadu, za ktorý potom zaplatia. Prináša to však aj isté riziká. Sme náchylní šetriť, čo môže viesť k zvýšeniu rizika vzniku čiernych skládok a odpadovej turistiky. Platí niekto doma za množstvo odpadu? Tak zoberie vrecko a vyhodí ho v práci alebo v inej obci. Je tu aj riziko znečistenia triedeného zberu. V snahe ušetriť hodí občan zmesový odpad do kontajnera na triedený odpad. Za triedený zber sa totiž dá považovať len taký, ktorý obsahuje menej ako 40 percent nečistôt, teda odpadu, ktorý tam nepatrí. Ak znečistíme

obsah farebného kontajnera iným odpadom, vlastne z neho urobíme zmesový odpad. Náklady na jeho zber vtedy musí uhradiť obec, čiže v konečnom dôsledku občan.

Ako funguje likvidácia odpadu, ak kontajner na triedený odpad obsahuje nadmerné množstvo nečistôt?

Zberová spoločnosť nahlási obci zle vytriedený kontajner, obec to skontroluje, nahlási reklamáciu, OZV potom odvoz tohto kontajnera nezaplatí a obec to musí uhradiť ako odvoz zmesového odpadu.

Niektorí ľudia majú potrebu umývať triedený odpad, pretože sa boja, aby sa im doň nedostal hmyz či myši a aby sa vyhli zápachu. Dá sa takémuto plytvaniu vodou vyhnúť?

To, že ľudia nechcú žiť v zápachu, s hmyzom a hlodavcami, je prirodzené. Zvyk umývať odpad sa netýka len vrecového zberu v rodinných domoch, ale aj panelákových bytov, kde máme v kuchyni napríklad štyri nádoby na odpad. Faktom je, že najmä obaly z mliečnych výrobkov, rybičiek a podobne môžu spôsobiť dosť silný zápach. Existujú v zručotesné

smetné koše, ktoré zabraňujú šíreniu pachov, ale to je investícia, ktorú nie je každý ochotný podstúpiť. Ak sa už naozaj nevieme vyhnúť opláchnutiu, tak určite nepoužívame čistú, nebudaj teplú vodu alebo saponát. To je obrovské plytvanie. Ak máme nejakú zvyškovú vodu, môžeme použiť takú. Kto má dažďovú vodu na záhrade, môže ju použiť. Ak si umývame ruky, môžeme utesniť odtok a vo vode z umytých rúk opláchnime obal, ktorý potrebujeme umyť. Ale umývanie obalov je naozaj obrovské mrhanie prírodnými zdrojmi aj finančnými prostriedkami. V minimálnej miere je oplachovanie pochopiteľné, ale z pohľadu triedenia ako takého je zbytočné. Stačí zabezpečiť, aby odpad neobsahoval zvyšky.

“Dvesto nestlačených fliaš zaberie v kontajneri toľko miesta ako 733 stlačených fliaš.

Dokáže obyčajný človek ovplyvniť spôsob triedenia v meste alebo v obci?

Môže to ovplyvniť tak, že bude diskutovať s miestnymi poslancami o ich predstave nastavenia systému. Systém triedenia funguje v obciach ako výsledok dohody troch strán – obce, zberovej spoločnosti a OZV. Obec pozná svojich občanov, pozná históriu triedenia v obci. Sú obce, v ktorých sa triedi dlho, ľudia sú naučení na nejaký systém, majú nejakú disciplínu. Zberová spoločnosť zasa napríklad vie, že má triediacu linku, na ktorej vie roztriediť plasty, nápojové kartóny a kovy, takže ich v obci môžu obyvatelia zbierať spoločne do jedného kontajnera. Vstupujú sem, samozrejme, aj ďalšie premenné ako napríklad cena.

Má teda zmysel snažiť sa v meste alebo v obci o zmenu?

Pri každej zmene v triedení sa treba pýtať: Ľudia roky nie sú zvyknutí robiť to inak a nepopletieme ich? Ak sa tým ušetria finančné prostriedky, tak to za zmenu stojí a časť ušetrných financií je možné investovať do vzdelávania ľudí v obci a vysvetliť im, že to, že mali päť kontajnerov a teraz majú len tri, neznamená, že odtiaľ sa v obci netriedia nápojové kartóny a kovy. Triedia sa naďalej, ale kov a nápojový kartón budú hádzat do žltej nádoby spolu s plastom.

Dá sa triedenie odpadu naučiť?

Máme skúsenosti s obcami a mestami, kde to funguje. Ľudia sa naučili triediť a sú natoľko zodpovední, že odpad nevyhadzujú kade-tade. Myšlienka tzv. množstvom zberu je výborná, ale predpokladá zodpovedného, usilovného a spravodlivého občana, ktorý bude striktné rešpektovať pravidlá. Dokým neexistuje kontrolný mechanizmus, ktorý by zaručil zistenie vinníka a zosobnenie škody, je to hudba budúcnosti.

zbytočné plytvanie

Akým spôsobom sa určuje, koľko konkrétny výrobca prispeje na triedený zber?

Výrobca raz za tri mesiace nahlási OZV presný počet kilogramov obalov a neobalov, ktoré za uplynulý štvrtrok uviedol na trh. Obaly sú fľaše, tuby, vrecká, škatule a podobne, do ktorých sa baliť výrobky. Neobalové výrobky sú napríklad letáky, noviny, časopisy, plastový riad a podobne.

V praxi teda výrobca nahlási, že tento štvrtrok uviedol na trh 10 ton PET fliaš, 20 ton hliníkových plechoviek, 100 ton letákov. Čo ďalej?

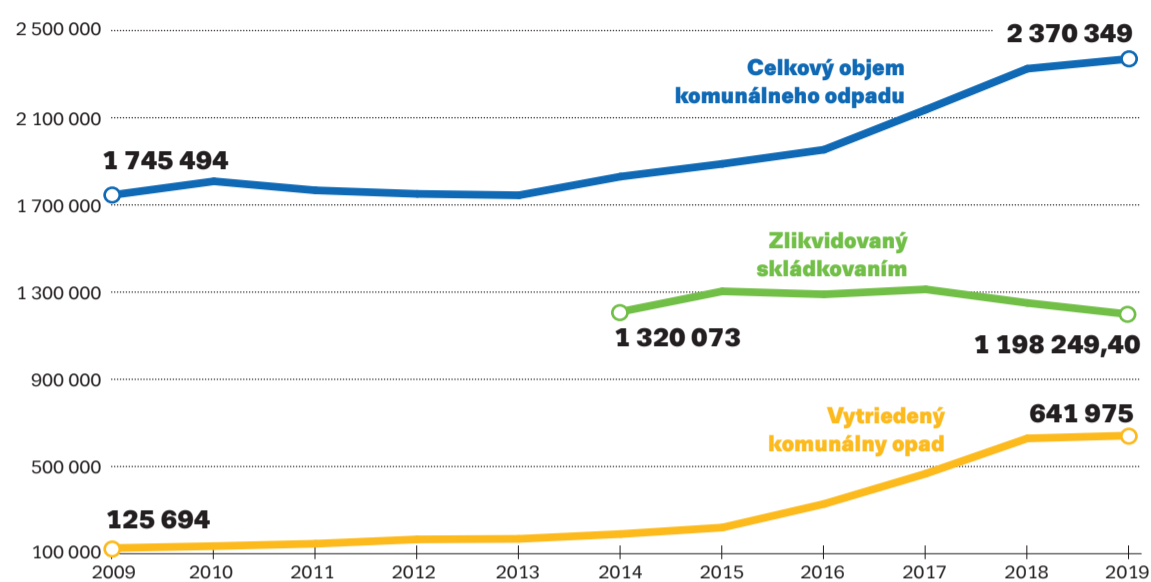
OZV nahlásené množstvo vynásobí sadzbou príslušného materiálu a výrobcovi vystaví faktúru. OZV z takto získaných financií zabezpečuje triedený zber v obciach. Celé je to nastavené tak, aby bol v každej obci zabezpečený triedený zber. Výrobca si takto prostredníctvom OZV plní svoju zákonnú povinnosť postarať sa o svoje výrobky a obaly potom, ako sa stanú odpadom. Tým, že výrobca platí OZV za každý kilogram, ktorý uvedie na trh, je motivovaný, aby znížoval množstvo obalov a ich hmotnosť. Tento systém zároveň pôsobí na výrobcu ako prevencia vzniku odpadu, núti výrobcu zamyslieť sa či ozaj musí výrobok baliť a či v toľkých vrstvách obalu.

Vstupuje OZV do procesu tvorby obalov pri ich uvádzaní na trh? Rokujú OZV s výrobcami napríklad o tom, že obal, ktorý chcú používať, nie je práve ideálny, zle sa recykluje a podobne?

Veľa výrobkov predávaných na Slovensku je z dovozu. Mnohé firmy sú distribútorom, nie výrobcou. Preto je ich možnosť ovplyvniť zloženie obalu minimálna. Ak nás kontaktuje lokálny výrobca, ktorý plánuje uviesť

Vývoj produkcie, skládkovania a triedenia odpadu

(hodnoty sú uvádzané v tonách)

ZDROJ: ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY, SMETI.SME.SK, GRAF: SME/BS_1020

na trh tovar, a zaujíma ho, aký obal je vhodný, radi mu poradíme. Poskytujeme poradenstvo, pretože prevencia je dôležitá. Poradíme také formy obalov, ktoré sú čo najekologickejšie, najlepšie recyklovateľné a podobne. Pre výrobcu na lokálnom trhu je to motivujúce.

Množstvo vytriedeného odpadu na Slovensku rastie. Považujete to za dobrú správu?

Naozaj sa výrazne zvyšuje množstvo vytriedeného plastu, papiera, skla, kovových obalov a nápojových kartónov. Zároveň však stúpa aj celkové množstvo produkovaného odpadu. V triedení sme na tom v porovnaní so zvyškom Európskej únie (EÚ) síce stále podpriemerní,

ale z roka na rok sa zlepšujeme. Čo je však horšie, v množstve odpadu sa postupne prepracujeme na vyššie priečky a produkujeme ho čoraz viac.

Kde ešte vidíte v krajine z hľadiska triedenia rezervy?

Obrovské rezervy máme na Slovensku v triedení biologicky rozložiteľného odpadu. Ak máme v tomto roku splniť cieľ, ktorým je 50-percentná recyklácia odpadu, musíme uvažovať najmä o biologickom odpade. V bežnom zmesovom komunálnom odpade je od 40 do 60 percent biologicky rozložiteľného odpadu. Veľké množstvo obcí však vzhľadom na rôzne výnimky v zákone nezabezpečuje zber bioodpadu.

Tieto výnimky sa však postupne rušia. Ak ide o papier, plast, sklo, kovy a nápojové kartóny, tak v zmesovom odpade sa ich spolu nachádza asi 24 percent a treba zmeniť návyky ľudí, aby tento odpad triedili.

Podľa istého výskumu časť ľudí podlieha tendencii viac nakupovať s ospravedlnením, že odpad vytriedia. Ako sa dá bojovať s rastúcim množstvom odpadu?

Veľa ľudí si neuvedomuje, že sa už pri nakupovaní majú správať zodpovedne a majú kupovať len to, čo potrebujú a neprodukovať odpad, ktorý produkovať nemusia. Aj hierarchia odpadového hospodárstva je nastavená tak, že na samotnom vrchu je zásada „netvorit odpad“. Potrebujeme

to? Ak nie, nekúpim. Potom nasleduje „znovu používanie“. Dá sa to ešte nejakou formou využiť, viem to niekomu podarovať? Až potom je triedenie a recyklácia, nasleduje energetické zhodnotenie a až posledné je skládovanie. Toto je hierarchia odpadového hospodárstva, ktorá je aj v zákone a podľa tejto hierarchie by sa mali správať aj obyčajní ľudia, nielen systém a štát.

Takže táto pyramída nie je vynálezom zero-waste hnutia?

To určite nie, toto je zdravý rozum. Zero-waste je výborná myšlienka a som veľmi rada, že sa rozmáha. Len by som bola rada, keby sme nedemonizovali obaly ako také. Bez niektorých sa dokážeme zaobiť, iné sú nevyhnutné. Vďaka obalom máme bezpečné potraviny, menší potravinový odpad, nižšiu chorobnosť. Som zástancom zlatej strednej cesty a zdravého rozumu. Nenakupujeme, čo nepotrebujeme, eliminujeme zbytočnosti.

Kedy teda sú napríklad plasty v poriadku a kedy už nie?

Pokiaľ ide o plasty, ani ich používanie nie je čierno-biele. Napríklad v zdravotníctve sú nenahraditeľné. Ale výborným príkladom je taká slamka. Ropa sa tvorila milióny rokov. My ju vyťažime, krvopotne z nej vyrobíme plast a z toho plastu vyrobíme slamku, ktorou za tridsať sekúnd vypijeme nápoj a hodíme ju do koša. Je to nedôstojné k tomu plastu. Používajte plasty s rozumom, tam, kde je to vhodné. Plastová stolička je v poriadku, lebo je odolná a vydrží veľa rokov. Jednorazová lyžička je zbytočnosť. Takže jediný záver je s rozumom a v zdravé miere používať zdroje, ktoré máme.

Jana Donovalová © SME
FOTO – ENVI PAK

Autori textov: Diana Schniererová, Jana Hambáľková, Jana Donovalová, Martina Hilbertová a Edward Szekeres.
Editorsky pripravila: Jana Hvozdovičová. Dizajn prílohy: iGor Kovár. Grafická úprava: Branislav Šimák

INZERCIA

Dôkladné triedenie šetrí peniaze SAMOSPRAVAM aj ĽUĎOM

Mestá a obce každoročne zvyšujú ceny za odvoz komunálneho odpadu, avšak vo svojich rukách majú možnosti, ako tomu zabrániť. Stačí začať dôkladne separovať odpad, ktorý končí v smetných nádobách. Platí totiž, že čím menej odpadu samosprávy vytriedia, tým vyššie sú poplatky za umiestnenie zmesového komunálneho odpadu na skládku. Cenovou politikou sa štát snaží samosprávy a jej obyvateľov prinútiť viac triediť. Podľa fyzických analýz odpadov v mestách aj obciach pritom do zmesového komunálneho odpadu vyhadzujeme **viac ako 80 percent takého odpadu, ktorý vieme vytriediť.**

Nové povinnosti

Najviac z neho tvorí bioodpad, ktorý končí v smetných nádobách nielen v mestách, ale aj na vidieku, kde majú ľudia záhrady a môžu ho bez problémov zhodnotiť domácim kompostovaním. „Naše analýzy odpadov potvrdili, že v smetných nádobách na zmesový

komunálny odpad končí **viac ako 40 percent bioodpadu.** Ten zapácha a hnije a nakoniec sa vyzve na skládku,“ hovorí Marián Koblík, odborník na komunálny odpad zo spoločnosti JRK Slovensko, špecialista na odpady.

Jeho súčasťou je aj kuchynský odpad. **S jeho povinným triedením začnú slovenské samosprávy od januára 2021.** Výnimku majú iba Bratislava a Košice, či samosprávy, ktorých obyvatelia už kompostujú. Aj keď sa môže zdať, že zavedenie dôsledného zberu, triedenia a kompostovania prináša zvýšené náklady, nie je tomu vždy tak. „Neuvedomujeme si, že už dnes platíme za odvoz a likvidáciu kuchynského odpadu, ktorý vyhadzujeme medzi zmesový komunálny odpad. Našou úlohou je, aby sme obyvateľov naučili triediť kuchynský odpad do inej nádoby, namiesto vyhadzovania do tej so zmesovým odpadom. Vďaka tomu sa bioodpad premenený na prírodný kompost stane cenným zdrojom živín pre životné prostredie,“ hovorí Marián Koblík.

Hygienický zber z domácností

Dôležitou súčasťou zberu hygienického odpadu je dodržiavanie hygienických štandardov. Štúdie Svetovej zdravotníckej organizácie preukázali, že až 80 percent chorôb sa šíri kontaktom. „S triedením a zberom kuchynského odpadu sú často spojené obavy zo zápachu, či výluhov. Je pravda, že bioodpad môže zapáchať, hniť a lákať škodcov. Je to však len vtedy, ak je zbieraný nesprávnym spôsobom,“ hovorí Martina Gaislová, odborníčka na komunálny odpad zo spoločnosti JRK Slovensko.

Každá domácnosť by mala byť od januára **vybavená prevetrávaným košom s kompostovateľným vrečkom.** Koše sú priateľské a svojimi vlastnosťami znižujú nepriaznivé prejavy rozkladu odpadu. Do nich môžeme vyhodit zvyšky jedál, potravín, ktoré sú pokazené alebo sú po záruke a odpad rastlinného a živočíšneho pôvodu. **Nádoby musia spĺňať všetky hygienické štandardy** a sú ošetrené antibakteriálnou úpravou. Na ich výrobu

Zdroj: OZ Priatelia Zeme - SPZ, Výsledky analýzy odpadov v KBV

sa používa patentovaná prísada, ktorá sa primiešava do granulátu, z ktorého sú nádoby vyrobené. Tá zabraňuje prežitiu a rozmnožovaniu škodlivých mikroorganizmov na povrchu. Patentovaná ochrana zabezpečuje elimináciu až 99,9 percenta baktérií E-Coli, listérie a MRSA.

Dôležitou úlohou samosprávy je **správne nastaviť infraštruktúru samotného zberu a teda zabezpečiť pravidelný odvoz zbieraného kuchynského odpadu.** „Mestám a obciam odporúčame, aby odvoz realizovali aspoň jedenkrát týždenne. Obyvatelia sa tak nemusia báť, že odpad im bude doma hniť a smrdieť, ale bude včas odvezený špecializovanými autami na ďalšie spracovanie.

Kuchynský odpad skončí v bioplynovej stanici alebo v kompostárni, ktorá musí byť vybavená hygienizačným zariadením. Na konci celého procesu spracovania bioodpadu je prírodné hnojivo“ hovorí Marián Koblík.

Dôsledným triedením odpadov môžeme predchádzať ich hromadeniu na skládkach. **Produkcii menšieho množstva odpadov zníži poplatky obyvateľov za ich odvoz a likvidáciu a zároveň tak prispejeme k ochrane životného prostredia.** Bioodpad, ktorý sa totiž nespracuje na kompost, končí na skládkach, kde bez prístupu vzduchu hnije. Vytvára sa najsilnejší skleníkový plyn metán, ktorý negatívne ovplyvňuje našu planétu.

BP 201941